

TRADIȚIA ÎN VREME ȘI SUB VREMURI

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI NAȚIONAL
„*VEGHETORI LA OBÂRȘII*”

Ediția a V-a

12-13 Iunie 2021, DRAGOMIREȘTI, MARAMUREȘ

Coordonatori: Vasile Țiplea, Ioana Raluca Mîrza

Editura LIMES

2022

IN MEMORIAM GEORGE ACHIM (1960-2021)	7
Un gând tardiv	9
Academician Ioan-Aurel POP	
In memoriam Prof. univ. dr. George Achim.....	11
George Achim, trecut în amintire.....	15
Academician Ion POP	
Amintiri cu George Achim.....	19
Prof. univ. dr. Otilia HEDEȘAN	
George Achim – o efigie cu marcă de blazon	21
Prof. univ. dr. Cornel MUNTEANU	
 LUCRĂRILE CONFERINȚEI NAȚIONALE	
TRADIȚIA ÎN VREME ȘI SUB VREMURI	25
Modalități de salvagardare a patrimoniului cultural imaterial. Meșteșugurile din județul Satu Mare	27
Laura Alexandra ARDELEAN	
Ungureni, ținutul horitoarelor	37
Mirela BADEA	
Aspecte etnografice și lingvistice privind arhitectura tradițională în desenele din corpusul de răspunsuri la <i>Chestionarul II. Casa</i> al Muzeului Limbii Române	53
CS III dr. Cosmina-Maria BERINDEI	
Mihai Dăncuș, muzeul și opera sa etnologică.....	67
Prof. univ. dr. Ion CUCEU	
Locul și viitorul ocupațiilor tradiționale locale (Dragomirești, MM)	91
Elisabeta FAICIUC	
Interferențe socioculturale în Maramureș	97
Conf. univ. dr. Ioan-Mircea FARCAȘ	
Maramureșul – kitschul nostru cel de toate zilele.....	107
Dr. Ilie GHERHEȘ	
Relația dintre patrimoniul material și patrimoniul imaterial în cercetarea costumului popular	113
Dr. Doina IȘFĂNONI	
Hermeneutica etnologului Mihai Pop și problema supraviețuirii folclorului românesc	125

prof. univ. dr. Nicolae IUGA

Jocul pe cergă – obicei de nuntă în comuna Moisei, județul Maramureș	129
Masterand Ioan IVAȘCU	
Semnificația pomului mortului în satul tradițional românesc – reconstituirea obiceiului în localitatea Jucu de Sus, județul Cluj	137
Maria – Alexandra KIS (CICEO)	
Forme de valorizare a tradiției în Maramureș. Dumitru Pop-Tincu – <i>Tezaur uman viu</i>	145
Lector univ. dr. Natalia LAZAR	
Iconografia de tradiție bizantină oglindită în arta zugravilor țărani de la Nicula..	161
pr. dr. Ioan MERCAȘ	
Dragobetele, sau banchetul iubirii la români	177
dr. Marian NENCESCU	
Tradiție și autenticitate în satul românesc: țăranul român între vatra-satului său și emanciparea lumii postmoderne	185
Pr. conf. dr. Adrian-Gheorghe PAUL	
Tradiții uitate din satele maramureșene locuite odinioară de evrei	201
dr. Aura PINTEA	
Mihai Pop, un luptător pentru valorile Culturale și Tradiționale ale neamului nostru.....	213
pr. drd. Dan-Ioan SIDĂU	
Tradiția – sursă de conflict. Cum mai priveghem azi mortul?	219
Laura Melinda TĂTĂRAN	
Mireasa duhului. 170 de ani de literă și duh la Tipografia Mitropoliei Ardealului.....	225
lect.univ.dr. Emanuel TĂVALĂ	
Drumul bisericii din vatra satului Dragomirești, la Muzeul Satului Românesc din București	239
Pr. prof. Vasile ȚIPLEA	
Fotografii de Conferința națională „Tradiția în vreme și sub vremuri”, 12-13 iunie 2021, Dragomirești, Maramureș	253

IN MEMORIAM GEORGE ACHIM
(1960-2021)

UN GÂND TARDIV*

ACADEMICIAN IOAN-AUREL POP

În 2 decembrie 2009, primeam de la Viena următorul mesaj: „Onorate, Domnule Profesor, Zilele trecute, colegul Hans Dama (un șvab bănățean, cu generoasă inimă românească) îmi face o mare surpriză, când scoate din geanta și îmi dăruiește un număr din T[ransylvanian] R[evue], numărul de toamnă. Sunt deosebit de onorat de prezența în revistă și vreau să vă exprim întreaga mea gratitudine pentru apariția textului. Sper să fie un început. Vă evoc cu afectuoasă prietenie și mă gândesc cu drag la scurtele, dar întotdeauna plăcutele și agreabilele noastre întâlniri. Când mai reveniți pe plaiuri vindobonense? Acum, aici e soare melancolic și toamnă târzie, dar curând, cu siguranță, atmosfera va deveni foarte „Weihnachtliche” și va pluti în aer duhul sărbătorii. Eu rămân aici, la sfârșitul ăsta de an, așa că, oricând, bucuros de oaspeți... Vă doresc, cu toată prietenia, să aveți, alături de toți cei dragi, un Crăciun fericit și un An Nou cu sănătate și împliniri! Al Dumneavoastră, George Achim”.

Textul acesta scurt reflectă bine sufletul curat și generos al unui om și al unui intelectual rafinat, la care am ținut enorm și care nu avea de unde să știe că, peste circa zece ani, în plină forță creatoare, avea să fie chemat la Domnul. Profesorul George Achim s-a împărțășit din valorile filologiei și ale literaturii române la *Alma Mater Napocensis*, iar apoi și-a vărsat preaplinul temeinicelor sale cunoștințe de specialitate în orașele Satu Mare și Baia Mare, centre universitare mai recente, dar organizate cu temei și seriozitate. În același timp, însă, câștigând postul temporar de lector de limbă și civilizație românească la Universitatea din Viena, a ajuns să predea graiul lui Eminescu la o școală superioară de mare tradiție, în capitala unui imperiu care a fost nu numai al politicii, ci și al spiritului. L-am revăzut destul de des, dar nu îndeajuns, în întâlniri scurte, nu întotdeauna foarte dense, dar era cumva de la sine înțeles că vorbim același limbaj, că ne bucurăm de aceleași valori, că apreciem același stil de viață intelectuală.

* Acest text a fost publicat și în *Familia română*, An 21, 22. Nr. 1-8 (76-83), 2020-2021, p. 149.

Am înaintea ochilor un om discret, grijuliu cu interlocutorul, de o delicatețe adesea excesivă, dornic să nu tulbure nimic din mersul lumii și nici al celor cu care se întâlnea pe drum. Politețea îi venea natural, ca și cum i-ar fi fost emanată fără voie, ca o mireasmă dulce, din propria fire. S-a prelins cătinel, ca o lacrimă ascunsă lăsându-ne mai săraci. Să-i fie amintirea eternă!

IN MEMORIAM PROF. UNIV. DR. GEORGE ACHIM*

Născut la 27 februarie 1960, în localitatea Valea Chioarului, județul Maramureș; Studii liceale și universitare la Cluj și București; Absolvent al Facultății de Litere, română-spaniolă (1983); Redactor la revistele literare studențești *Universitatea București* și *Echinox Cluj*; Doctor în Filologie al Universității București, cu teza *Utopie și distopie în cultura română* (2001); Bursier al Consiliului Europei (1993-1994); Redactor-șef al revistei *Epoca*, București (1990-1992); Profesor universitar doctor la Centrul Universitar Nord Baia Mare; Gastlektor la universitatea din Viena (2008-2012); Senator PNȚCD în Parlamentul României (1996-2000); Membru al Uniunii Scriitorilor din România.

Dintre cărțile publicate:

- *Dinspre ieri spre nicăieri*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1994.
- *Iluzia Ipostaziată. Utopie și distopie în cultura română*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2002.
- *Un vis curios. Pagini de utopie românească selectate și prezentate de George Achim*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2003.
- *Revolte și consimțiri. Scriitori români din secolul XX*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2004.
- *Răsfățuri și melancolii, Scriitori români din secolul XX*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2007.
- *Experimente și formule poetice românești din secolul XX – Curs*, Editura Universității de Nord, Baia Mare, 2009.
- *Dulcețuri din fructe târzii de pădure*, Editura Brumar, Timișoara, 2010.
- *Sita de ceară – Istorii din istoria unui ținut transilvan*, Editura Școala Ardeleană, ClujNapoca, 2018.

Traduceri:

- Reuben Markham, *România sub jugul sovietic*, Traducere de George Achim, Editura Academiei Civice, București 1996.

* Acest text a fost publicat și în *Familia română*, An 21, 22. Nr. 1-8 (76-83), 2020-2021, pp. 147-148.

Alte publicații:

- Zeci de articole, studii, recenzii publicate în *Analele / Buletinele / Anuarele Universităților / Academiei*, **volum** colective ocazionale, omagiale, în memoriam; în **volum** de comunicări la manifestări științifice interne și internaționale, cu comitete științifice în țară.
- Zeci de studii, eseuri, articole pe teme literare publicate în reviste de specialitate, neindexate, cu ISSN.
- Membru al unui colectiv de redacție al unei reviste de specialitate cu peer review din țară.
- Referent științific și coordonator de colecții la edituri sau reviste acreditate din țară.
- Referent științific și coordonator de colecții la edituri sau reviste acreditate din străinătate.
- Granturi științifice finanțate instituțional, obținute prin competiție internațională sau națională, pe baza unui proiect de cercetare – director de proiect, respectiv membru.
- Comunicări prezentate la manifestări științifice (conferințe, congrese, simpozioane, colocvii, workshopuri etc.) cu comitete științifice sau sistem de selecție peer review – în țară și străinătate.
- Multiple recenzii în publicații cu ISBN SAU ISSN.
- Conferințe în plenară la colocvii, simpozioane, conferințe, congrese internaționale.

Stagii de cercetare în străinătate:

- Visiting professor documentat ca atare, prin contract sau invitație 2008-2012.
- Prezența în baze de date și biblioteci din țară și străinătate – Thomson Reuters/Web of Science. Scopus, ProQuest Central .
- Participarea la comisii de experți de evaluare de proiecte, de susținere a tezei de doctorat sau de concurs pentru ocuparea unei funcții didactice sau în cercetare.

Premii și distincții academice:

- Premii și distincții academice oferite de Universități, Institute de cercetare, Academii, USR, Asociații profesionale de nivel național.
- Premiul pentru critică, revista Poesis, Satu Mare, 2008.

- Premiul pentru promovarea culturii române în străinătate, USR/Revista Poesis, 2011.
- Premiu pentru Monografie – Istorie locală, în cadrul Premiile Anului Editorial Sătmărean, 9 martie 2018/ Asociația Scriitorilor Satu Mare și Biblioteca Județeană Satu Mare.
- Premiul „I. E. Torouțiu” pentru studii culturale, în cadrul Zilelor Convorbiri literare, Iași, 2020.

GEORGE ACHIM, TRECUT ÎN AMINTIRE*

ACADEMICIAN ION POP

Disparația neașteptată a confratelui George Achim, învins de dușmanii nevăzuți care circulă de la o vreme printre noi, mă întristează profund. Boala fulgerătoare l-a surprins într-un moment de vârf al energiei sale creatoare, de poet, critic literar, dascăl eminent al Universității de Nord din Baia Mare. Îl evoc, la această oră neagră, cu inima strânsă, fiindcă m-a legat de el și o foarte afectuoasă prietenie, încă pe când era, ca student al Facultății de Filologie clujene, redactor al revistei *Echinox*, într-un moment în care intra în scena literară noua generația „optzecistă”. Versurile lui, adunate cu o oarecare întârziere în remarcabilul volum *Dinspre ieri spre nicăieri* (1994) puteau fi situate chiar pe un fel de prag ale acestor schimbări de atitudine și de limbaj: tânărul poet era o fire sentimentală în fond, iubind „ceremoniile fastuos celebrate ale însingurării”, prelungite dinspre vârsta primei promoții echinoxiste, căutând în metaforă „caligrafia discretă a clipei de grație”. O anumită tensiune între această căutare și contextul deloc propice caligrafiei poetice se vedea încă de atunci, – o sugerează, în fond, și titlul cărții, semnalând o descumpănire, un dezechilibru conștientizat între starea lirică ideală și trecerea ei în scrisul atent la realități: „Zilnic scrii poeme și speri/ că vei supraviețui încă puțin/ că-ți vor răsări duios din coaste aripi de înger/ și te vei înălța deasupra pustiei”... Se făcea referire atunci, în mod semnificativ, și la o Istorie care „în spatele tău rânjește”, notându-se amar că „Numai disprețul te mai poate salva”... „Sublima mea mică prețiozitate”, despre care se scrie la o pagină, nu putea fi, astfel, decât ironizată, reliefând o criză deopotrivă existențială și de retorică poeziei. Propria tentație manieristă era respinsă astfel, cu o conștiință critică prin care poetul comunica solidar cu alți confrăți de generație ca Petru Romoșan, Aurel Pantea, Emil Hurezeanu ori Mariana Marin. Am, scris cândva despre aceste poezii, notând faptul că „Neutralizarea prin estetism a unor posibile tensiuni existențiale, acel soi de cinism în raport cu datele pe care îl conține orice exces de ornamentică a trăitului este, poate, tema fundamentală a acestei poezii care-și descoperă în actul transfigurării un soi de păcat originar”; dar care nu poate omite faptul că

* Acest text a fost publicat și în *Familia română*, An 21, 22. Nr. 1-8 (76-83), 2020-2021, pp. 150-151.

zisa „retorică” e și un paliativ pentru starea de tensiune mocnită a subiectului: „Atât de singur încât mi s-a făcut frig/ atât de discursiv că deodată mi-e bine”...

Am răspuns cu plăcere peste câțiva ani solicitării autorului de a-i prefăta volumul publicat sub titlul *Dulcețuri din fructe târzii de pădure*, tipărit în 2010, în care am redescoperit un poet autentic, cu o și mai accentuată conștiință a convențiilor literare cu care lucra, substanțial alimentată de Bibliotecă, dar întorcându-se totuși, cu nu fel de nostalgie greu de reprimat, spre lumea naturii, cu sevele și culorile ei proaspete. Continuitatea față de prima carte era însă evidentă în libertatea – acum și mai accentuată în jocul cu clișeele petice – ajungând la un rafinament de factură manieristă în sens tipologic, pe care îl califică el însuși ca „arabesc livresc” – al emoției, căci fondul sentimental nu e doar atenuat aici de deplasarea atenției pe grafia imaginii. E o observație valabilă mai ales pentru prima secvență a volumului, cu tematică erotică, tratată însă foarte liber, tocmai datorită acestei dedublări, ca să zic așa, între poet și ipostaza sa, mai discretă ori manifestă, și criticul care-și supraveghea în subtext discursul. Dar George Achim se întorcea aici și la rădăcinile sale strămoșești, ardelene, evocând – oarecum pe urmele lui Marin Sorescu din *La Lilieci*, universul rural trăit în copilărie, cu figuri pitorești, profiluri emblematice, în cadrul local, natural ori în ambianța familiei tradiționale, însă și în aceste poeme limbajul era unul al actualității noastre, cu inserții de vocabular regional, montate voit în micile „narațiuni”.

George Achim se născuse de altfel în Valea Chioarului, s-a stabilit apoi cu familia la Șomcuta Mare, la vreo zece kilometri de satul meu natal, Mireșu Mare, – și am putut aprecia, cumva de la fața locului, autenticitatea transcrierii epico-lirice a acestei lumi țărănești în noua sa carte. N-a mai apucat să publice și alte poeme, dar cele tipărite ilustrează un talent autentic, care ar fi avut încă multe de spus în poezie.

Dar George Achim este și autorul unor consistente volume de critică și eseistică literară – a publicat în anul 2002 *Iluzia ipostaziată. Utopie și distopie în cultura română*, urmat de eseurile din *Revolte și consimțiri. Scriitori români din secolul XX* (2004), *Experimente și formule poetice românești din secolul XX* (2009), la care orice cercetător al literaturii române moderne și actuale poate recurge cu mare profit intelectual. Ampla cercetare întemeiată pe date de „istorie orală” și pe atente analize sociologice – *Sita de ceară. Istorii din istoria unui ținut transilvănean* (2018) a lărgit substanțial spațiul investigațiilor sale, oferind un document de referință în domeniu.

Nu pot să trec cu vederea nici prețuita sa activitate de profesor universitar, îndrumător inspirat și exigent al multor tineri, studenți, doctoranzi, colaboratori cu care a comunicat mereu o mare competență

și generozitate. A fost și un foarte apreciat lector de Română la Viena, timp de mai mulți ani.

Personal, am avut în George Achim un cititor foarte pătrunzător al poeziei mele, unul dintre cei mai comprehensivi ca spirit analitic și de elevată expresivitate. Am fost onorat și de propunerea pe care a făcut-o Universității Tehnice clujene, sub tutela căreia se află de la o vreme Universitatea din Baia Mare, de a mi se acorda titlul de *doctor honoris causa* al acestei instituții, ocazie cu care a făcut o generoasă prezentare a scrisului meu. Dar am foste adeseori alături în viața academică, participând la juriile sale de doctorat, regăsindu-ne la colocvii și întâlniri științifice, cu aceeași deschidere sufletească și intelectuală pe care o asigurase între noi un număr bun de ani.

La atât de neașteptata și dureroasă despărțire, trimit un gând tulburat dar și indestructibil luminos spre acest om cu spirit frumos, cu atâtea înzestrări remarcabile, superior valorificate, atât cât l-a lăsat viața. Să-i fie somnul lin și cerul aproape...

AMINTIRI CU GEORGE ACHIM*

PROF. UNIV. DR. OTILIA HEDEȘAN

L-am cunoscut, sau, poate e mai aproape de adevăr să spun, l-am văzut prima dată pe George Achim în primăvara rece a lui 1978, la Arad, la olimpiada națională de literatură română. Era unul din premianții claselor mari, specializate în studii umaniste, venea de la unul din liceele bune din Cluj, citise enorm și știa să-și formuleze ideile tranșant dar și seducător totodată... Era un băiat înalt, blond, nici conformist dar nici rebel de-a binelea. Acum mi se pare uimitor că deși, la mulți ani după aceea, am devenit buni prieteni, n-am apucat niciodată să-i povestesc despre imaginea aceea fulgurantă a sa din tinerețe, despre intuiția mea de atunci că îl privesc pe unul din cercetătorii importanți ai generației mele.

Cândva, după anii 2000, l-am reîntâlnit pe George Achim la Viena, unde el era lector român în vreme ce eu eram într-o foarte scurtă trecere pe la Institutul de Romanistică, invitată de Michael Metzeltin. Eram, practic, în aceeași clădire, fiecare cu propriul program, fiecare cu propriul proiect de viață, unul mai ocupat ca celălalt... Ne-am dus pripit la masă, la un restaurant din apropierea universității, am comandat automat, fiecare în parte, aceeași supă, același șnițel și același ștrudel... Ca într-o duminică la noi acasă, în copilăriile noastre... Și am povestit îndelung, despre de toate, de la sistemul universitar din România și lecturile recente, până la drumurile noastre în Maramureșul de dincolo de Tisa.

În ultimii ani am vorbit ades cu George Achim. Pe de o parte, era unul din pușinii profesori de literatură care nu priveau de sus studiile de folclor, ci le înțelegea locul, configurându-l nuanțat, în funcție de perioadele istorice și culturale. Așadar, pot fi foarte subiectivă când îl evoc aici. Pe de altă parte, m-au impresionat mereu privirea lui senină și vocea lui ponderată. Avea privirea celui care știa de ce e important ceea ce face, drept care nu era dispus să facă niciun fel de concesii. Avea vocea clară a celui care nu se dădea înapoi să spună lucrurilor pe nume, cu eficiența ardeleanului care trăise la Viena și învățase dozajele fine ale eleganței cu hotărârea.

* Acest text a fost publicat și în *Familia română*, An 21, 22. Nr. 1-8 (76-83), 2020-2021, p. 155.